

פרשות תזריע-מצורע - תשס"ד

בני תלמי

הלב מושך לעסוק באבסורד המצמרר הזה של הספר המדבר על פלא ההולדת ומיד עובר למיני טומעות, נגעים וצרעת. אבל בחוץ כבר ערב יום העצמאות ומעניין אותי הקשר שבינו לבין הצרעת:

ספר במדבר, י"ב, 1-2: "וַתִּדְבֹר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחַת עַל אֲדֹת הָאִשָּׁה הַפְּשִׁית אֲשֶׁר לָקַח, כִּי אִשָּׁה כְּשִׁית לָקַח. וַיֹּאמְרוּ: הֲרַק אַךְ בְּמִשְׁחַת דְּבַר יְהוָה? הֲלֹא גַם בָּנוּ דָבַר. וַיִּשְׁמַע יְהוָה."

אלוהים שומע את שיחתם של האחים ותגובתו אינה מאחרת לבוא (שם, פסוק 10): "וַיִּהְיֶה עַד שֶׁרָא אֶת הָאֵלֶּיךָ, וַיִּהְיֶה מִרְיָם מְצַרְעֶת כְּשֶׁלֶג. וַיִּפֹּן אֶהְרֹן אֶל מִרְיָם וַיִּהְיֶה מְצַרְעֶת."

על מה נענשה מרים?

מדרשים רבים קושרים בין המצורע למוציא שם רע. כך למשל במדרש תנחומא, פרשת מצורע, פרק ב': "... 'זאת תהיה תורת המצורע' (ויקרא יד, ב) – המוציא שם רע מוצא רע, שהנגעים רעים מוצאין בגופו. ראה מה כתיב במרים 'וַתִּדְבֹר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחַת', לפיכך 'וַיִּפֹּן אֶהְרֹן אֶל מִרְיָם וַיִּהְיֶה מְצַרְעֶת'..."

אני רוצה להציע אפשרות אחרת: עונשה של מרים איננו על לשון הרע ועל שדיברה

בגנותה של האשה הכושית. עונשה של מרים בא על שום המשך הפסוקים ("וַיֹּאמְרוּ: הֲרַק אַךְ בְּמִשְׁחַת דְּבַר יְהוָה") – מרים ואהרון מתאוננים על כך שמשה זוכה להיות נביאו של האל והם רוצים להיות כמוהו ולעמוד בנבואה במקום שיוחד למשה ולא להם. על כך הם נענשים.

בואו נבדוק את זה גם במקומות נוספים.

דברי הימים ב', כ"ו, 16 - המלך הגדול עוזיהו (זה מהבורות רבים) בא אל בית המקדש להקטיר קטורת, "וַיִּכְחָזְקוּהוּ גְבָה לְבוֹ עַד לְהִשְׁחִית וַיִּמְעַל בִּיהוָה אֱלֹהֵיו וַיָּבֵא אֶל הַיֵּל יְהוָה לְהַקְטִיר עַל מִזְבֵּחַ הַקְּטֹבֶת". הכהנים מנסים למנוע זאת ממנו ואומרים לו: "...לֹא לָךְ עֲזִיָּהוּ לְהַקְטִיר לַיהוָה, כִּי לַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהְרֹן הַמְּקַדְּשִׁים לְהַקְטִיר. צֵא מִן הַמִּקְדָּשׁ כִּי מְעַלְתָּ..." (שם פסוק 18).

מלאכת המקדש היא נחלתם של הכהנים בלבד. המלך הגדול לא שומע להם: "וַיִּזְעַף עֲזִיָּהוּ וַיִּבְדֹּדוּ מִקְטֹבֶת לְהַקְטִיר..." והוא מיד נענש: "...וַיִּצְרַעַת זָרְחָה בְּמִצְחוֹ..." (שם 19). חטאו של עוזיהו, הנענש בצרעת, הוא חטאה של מרים וחטאם של אלה שאינם מסתפקים בלהיות עצמם ומבקשים להיות מישהו אחר.

וכאן אי אפשר שלא להזכיר את דברי ר' זוסיא שאומר לתלמידיו: "כשיגיע יומי ואעמוד בפני בית דין של מעלה, לא ישאלו אותי למה לא הייתי משה רבנו; ישאלו אותי למה לא הייתי ר' זוסיא".

רוצים להשתכנע יותר? לכו למלכים ב', פרק ה'.

למלך ארם היה שר צבא גדול ומצליח ושמו נעמן, שהיה גיבור חיל אבל מצורע (שם 1). לאשתו של נעמן נערה שבאה מארץ ישראל, והיא מציעה לו ללכת לאלישע הנביא כדי שירפא אותו מצר(ע)תו. הוא מגיע על סוסו האביר ואלישע שולח אותו ואומר

"הַלֹּךְ וְרַחֲצֵתָ שְׁבַע פְּעָמִים בִּירְדֵן וְיֵשֵׁב בְּשֶׁרֶךְ לְךָ וַיְטַהֵר" (שם 10). נעמן כועס מאד, את כל הדרך הוא עשה בשביל איזה הוקוס פוקוס? "הלא טוב אֲמַנָּה וּפְרַפְרֵי נְהָרוֹת דְּמִשְׁק מְכַל מִימֵי יִשְׂרָאֵל, הֲלֹא אֶרְחֵץ בָּהֶם וְטַהַרְתִּי..." (12). אם עד עכשיו לא ידענו למה הוא מצורע הגנרל הזה, עכשיו אנו לומדים: נהרות דמשק (של ארם) גדולים יותר, שוצפים יותר, שופעים יותר, מוטב לו ללכת לטבול בהם – אבל אנחנו כבר יודעים, לא רק בני אדם אינם יכולים לשים עצמם במקומם של אחרים; תכונות ייחודיות יש גם למקומות, יש גם לנהרות. תכונותיו המקודשות של הירדן אינן תלויות בגודלו וברחבו. נהרות דמשק עצומים יותר, אך אינם יכולים לרפא כמותו. אם נעמן לא יבין זאת, הוא יישאר מצורע, כפי שנעשה מצורע כשלא הבין זאת (כנראה) קודם לכן. נעמן מתרצה לבסוף, טובל בירדן ונרפא. רפואתו של נעמן היא גם הבנת חטאו הקדום, והוא מסיק מהר את המסקנות. כשהוא נפרד מאלישע, הוא אומר לו: "... הֲנֵה נָא יְדַעְתִּי כִּי אֵין אֱלֹהִים כָּל הָאָרֶץ כִּי אִם בְּיִשְׂרָאֵל..." (15). אם יש אלוהים רק בישראל, אז גם קדושת הארץ היא רק בישראל, אין לה תחליפים באדמת ארם, והוא מבקש מאליהו רשות לקחת אתו מטען אדמה, כדי לבנות ממנו את מזבח התפילה שלו בארם (17).

עוד דוגמא אחת למי שעוד לא השתכנע:

בהמשך סיפורנו מציע נעמן המאושר מתנות רבות לאלישע על שעזר לו, אך זה ממאן לקבל (שם 16-17), ונעמן יוצא לדרכו. לאלישע נער בשם גיחזי, אשר שומע את שיחתם של השניים ומחליט לנצל זאת לטובתו. לאחר שנעמן מתרחק, הוא רץ אחריו, משיגו, עוצר אותו ומבקש בשם אלישע ("אֲדֹנָי שְׁלֹחֲנִי") לקבל בכל זאת את מתנותיו של נעמן. והוא מקבל (23). יש בעיה עם הנביאים - הם יודעים גם דברים שנעריהם מנסים להסתיר מהם. כך גם אלישע. גיחזי המסכן, שהתחזה לקבל את מתנותיו בשם הנביא, נתפס בקלקלתו. ומה תהיה קללתו של אלישע? על כך אנחנו כבר יודעים: "וְצָרַעַת נֶעְמָן תִּדְבֹק בְּךָ וּבְזֶרְעֶךָ לְעוֹלָם, וַיֵּצֵא מִלְּפָנָיו מְצָרַע כְּשֶׁלֶג" (27).

עצמאות היא גם עצמיות, היא גם להיות אנחנו, היא גם להיות עצמנו, היא גם להיות טובים יותר, אבל לא אחרים. היא גם לדעת להבחין מה שלנו ומה של אחרים ולדעת להבחין מה היא קדושה אמיתית ומה היא קדושה מזויפת, מה היא תרבות שלנו ואיזה היא זו שקנויה משל אחרים, ומה בין רוחו האמיתית של ישראל סבא לסתם רוחות רעות שנושבות בחצרותינו.

הצרעות כבר חלפו מהעולם, אבל אם נדע ללמוד מאחותנו מרים, אולי גם מקצת צרות אחרות נוכל להשתחרר.